

רלה יבמות דף קיט עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש)

פרק ששה עשר - האשה בתרא

משנה

משנתנו מבארת את דינה של אשה שהלך בעלה למדינת הים בלא שהיו לו בנים, ומת, אם חוששין שנולד לו בן במדינת הים, שפוטרה מלהתייבם: **הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וְצָרְתָּהּ לַמְּדִינָה הָיָה, וְכִשְׁיָצָא לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים, וְכָאֵם עֲדִים וְאָמְרוּ לָהּ מַתְּ בַּעְלֶיךָ בְּמִדְיַת הַיָּם, הֲרִי זֹו לֹא תִנָּשֵׂא לְשׁוֹק, וְכֵן לֹא תִתְיַבֵּם לְאָחִי בַּעְלָהּ, עַד שֶׁתֵּרַע בְּבִירוֹר שְׁמָא מְעֻבֶּרֶת הִיא צָרְתָּהּ, כְּלוּמַר, אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה לְהִתְיַבֵּם, שְׁמָא נִתְעַבְּרָה צָרְתָּה וְיִלְדָה לְבַעַל בֶּן בְּמִדְיַת הַיָּם, וְנִמְצָא שְׁאִשְׁתּוֹ אִינָה זְקוּקָה לִיבּוֹם וְאֲסוּרָה לְאָחִיו כְּדִין 'אֶשֶׁת אַח שִׁישׁ לוֹ בָּנִים'. וְכֵן אֲסוּרָה אִשְׁתּוֹ לְהִינָשֵׂא לְשׁוֹק, שֶׁכֵּן חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא מֵת שֶׁם בְּלֹא בָנִים, וְזֻקָּקָה הִיא לִיבּוֹם.**

מוסיפה המשנה לדון, באופן שלא היו כאן אחים לבעל המת, ואין כאן 'יבם', אם חוששין שנולד יבם במדינת הים: **הָיְתָה לָהּ לְאִשָּׁה שְׁמַת בַּעְלָה בְּלֹא בָנִים חֲמוּתָה בְּמִדְיַת הַיָּם, אִינָה חוֹשְׁשֶׁת שְׁמָא יִלְדָה חֲמוּתָה בֶּן זָכָר וְנִמְצָא שִׁישׁ לְבַעְלָה אַח וְהָרִי הִיא זְקוּקָה לוֹ לִיבּוֹם, אֲלֹא מוֹתֶרֶת לְהִינָשֵׂא לְשׁוֹק. אוֹלָם אִם יִצְתָה חֲמוּתָה כִּשְׁהִיא מְלֵיאָה - (מְעוּבֶרֶת), חוֹשְׁשֶׁת הַכֹּלָה שְׁמָא נִוּלַד לְחֲמוּתָה בֶּן זָכָר וְזֻקָּקָה לִיבּוֹם, וְאֲסוּרָה לְהִינָשֵׂא לְשׁוֹק עַד שִׁתְּבַרֵּר הַדֵּבֶר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, אִינָה חוֹשְׁשֶׁת שְׁמָא יִלְדָה חֲמוּתָה בֶּן זָכָר, אֲלֹא מוֹתֶרֶת לְהִינָשֵׂא לְשׁוֹק.**

גמרא

שנינו במשנה: לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה. מבארת הגמרא את לשון המשנה: **מֵאִי 'הִיא צָרְתָּה' - מֵאֵי הַמִּשְׁנָה בָּאָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ בִּיתּוֹר הַלְשׁוֹן 'הִיא צָרְתָּה'. הָאֵל קָא מְשַׁמְעֵ לָן - הֵתָנָא בֵּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ, דְּלֵהָא צָרָה הוּא דְּתִיּוּשִׁין - שְׁדוּקָא לְצָרָה זֹו שֶׁהִלְכָה עִם בַּעְלָה לְמִדְיַת הַיָּם אֲנִי חוֹשְׁשִׁים שְׁמָא מְעוּבֶרֶת הִיא, אֲבָל אִם נִתְבַּרֵּר עַל פִּי עֵדִים שְׁצָרָה זֹו אִינָה מְעוּבֶרֶת, לְצָרָה אֲחֵרִיתִי לֹא תִיּוּשִׁין - אִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא נִשָּׂא בַּעְלָה אִשָּׁה נִוּסֶת בְּמִדְיַת הַיָּם וְשְׁמָא הִיא מְעוּבֶרֶת, אֲלֹא הָרִי אִשְׁתּוֹ מוֹתֶרֶת לְהִתְיַבֵּם כְּדִין אֶשֶׁת אַח שִׁישׁ לוֹ בָּנִים.**

שנינו במשנה: האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך לא תנשא ולא תתייבם וכו' עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה. מבררת הגמרא: **בְּשִׁלְמָא יְבוּמִי לֹא - מוֹבֵן הַדֵּבֶר מִדּוּעַ אֲסוּרָה לְהִתְיַבֵּם, דְּלֵהָא מְעֻבֶּרֶת - שִׁישׁ לְחֻשׁוֹשׁ שְׁמָא נִתְעַבְּרָה צָרְתָּה מִבַּעְלָה, וְנִמְצָא שְׁכֹאשֶׁר תִּתְיַבֵּם קִפְּנָעָה - פּוֹגַעַת הִיא בְּאִסּוּר אֶשֶׁת אָח דְּאִיּוּרִיתָא. אֲלֹא מֵאֵי שֶׁשֵּׁנִי שְׁמָא תִנָּשֵׂא לְשׁוֹק, אֲמַאי - מִדּוּעַ אֲסוּרָה, אִם מִשּׁוֹם הַחֹשֶׁשׁ שֶׁאִין צָרְתָּה מְעוּבֶרֶת וְהָרִי הִיא זְקוּקָה לִיבּוֹם, הֵלֶךְ - הָרִי יֵשׁ לְלַכֵּת אַחֵר רֹבֵץ נָשִׁים, וְרוֹבֵץ נָשִׁים מְעַצְּבֵרֵת וְיִוּלְדוּת, וְיֵשׁ לֹמֵר שֶׁאִף צָרְתָּה נִתְעַבְּרָה וְיִלְדָה, וְזֹו שֶׁלִּפְנֵינוּ נִפְטָרָה מִזִּיקָתָה יבּוֹם וּמוֹתֶרֶת לְהִינָשֵׂא לְשׁוֹק. וְנִמְאָחֵר שֶׁהַמִּשְׁנָה אֲסוּרָה עֲלֶיהָ לְהִינָשֵׂא לְשׁוֹק, לִימָא - שְׁמָא נִאֲמַר שֶׁמִּשְׁנָתָנוּ בְּשִׁית רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּתִיּוּשׁ לְמִיעוּטָא - שְׁחוֹשֵׁשׁ לְמִיעוּט, וְלִכֵּן אֲסוּרָה עֲלֶיהָ לְהִינָשֵׂא לְשׁוֹק כִּיּוֹן שְׁחוֹשְׁשִׁים לְמִיעוּט נָשִׁים שֶׁאִין מִתְעַבְּרֹת וְיִוּלְדוּת.**

מבארת הגמרא באופן אחר: **אֲפִילוּ תִימָא רַבָּנָן - אֲפִילוּ אִם תִּאֲמַר שֶׁמִּשְׁנָתָנוּ הִיא בְּשִׁית חֲכָמִים הַחוֹלְקִים עַל רַבִּי מֵאִיר, כִּי אֲוִלִי רַבָּנָן בְּתֵר רֹבָא - אִימִיתִי הוֹלְכִים חֲכָמִים בְּסִפְיוֹת אַחֵר הָרֹב, בְּרֹבָא דְּאִיתִי קָמָן - בְּרֹב שִׁישְׁנוּ לִפְנֵינוּ בְּמִצִּיאוֹת, גִּבְיָן רֹב שֶׁל 'תִּשְׁעֵי תַּנְיּוּת', כְּלוּמַר, אִם יֵשׁ בְּעִיר תִּשְׁעֵי חֲנוּיֹת שְׁמוּכְרוֹת בִּשְׂרַ כֶּשֶׁר וְאַחַת מוּכְרֵת בִּשְׂרַ טְרִיפָה, וְנִמְצָא חֲתִיכָת בִּשְׂרַ מִחוּץ לְחֲנוּיֹת, הוֹלְכִים אַחֵר רֹב הַחֲנוּיֹת שֶׁלִּפְנֵינוּ וְהַבִּשְׂרַ מוֹתֵר. וְכֵן בְּסִנְהֶדְרִין - (סִנְהֶדְרִין) הוֹלְכִים עַל פִּי הַכְּרַעַת רֹב הַדִּיּוּנִים. שְׁבֹאפֻנִים אֲלוֹ הָרֹב לִפְנֵינוּ, אֲבָל בְּרֹבָא דְּלִיתִיהּ קָמָן - כִּשְׁאִין הָרֹב לִפְנֵינוּ, כְּגוֹן רֹב נָשִׁים שְׁבַעֲלוּם מִתְעַבְּרֹת וְיִוּלְדוּת' שֶׁאִין זֹה רֹב הַקִּיּוֹם לִפְנֵינוּ, אֲלֹא שֶׁכֵּן הוּא הַטֵּבַע בְּרֹב הַמִּקְרִים בַּעֲלוּם, לֹא**

אֲוִלִי רַבָּנָן בְּתֵר רֹבָא - גַּם חֲכָמִים מוֹדִים שֶׁאִין הוֹלְכִים אַחֵר רֹב זֶה אֲלֹא חוֹשְׁשִׁים לְמִיעוּט.

מקשה הגמרא ודוחה ביאור זה: **וְהָרִי מִצִּינוּ לַעֲנִין יבּוֹם בְּקָמָן וְקִמְנָה, דְּרֹבָא דְּלִיתָא קָמָן הִיא - שְׁבִנְדוֹן זֶה הָרֹב אִינוּ לִפְנֵינוּ, וְאֲוִלִי רַבָּנָן בְּתֵר רֹבָא - וּמִכָּל מָקוֹם הוֹלְכִים חֲכָמִים בּוֹה אַחֵר הָרֹב. דְּתִנָּא בְּבִרְיִיתָא, יבּם קָמָן וְיִבְמָה קָמָנָה לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמִין, דְּבִרִּי רַבִּי מֵאִיר, אֲמַרְוּ לוֹ חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר, יִשָּׁה אֲמַרְתָּ שֶׁאִין חוֹלְצִין שֶׁכֵּן 'אִישׁ' כְּתִיב בְּפָרָשָׁה שֶׁל חֲלִיצָה שְׁנִאֲמַר (דְּרַסִּים כֹּה) 'וְאִם לֹא יִחַפֵּץ הָאִישׁ לְקַחַת אֶת יְבָמָתוֹ וְגו', וְדִרְשׁוּ 'אִישׁ' פּוֹטֵרָה בְּחִלְצָה וְלֹא קֵטָן. וְכֵן מְקַשְׁיָן - (מְקִישִׁים) אֲשָׁה לֵאשָׁה, שְׁנִאֲמַר בְּאוֹתוֹ פְּסוּק 'וְעָלְתָה יְבָמָתוֹ הַשְּׁעָרָה' לְלַמֵּד שֶׁאִף יְבָמָה קִטְנָה שְׁנִפְלָה לִפְנֵי יבּם גְּדוֹל אִינָה נִפְטָרָה בְּחִלְצָתוֹ. אֲלֹא מֵאֵי הַפָּעַם שֶׁאִתָּה אֲמַר שֶׁקֵּטָן וְקִטְנָה אִין מִיבְמִין, הָרִי לֹא נִתְמַעֵט לַעֲנִין יבּוֹם. אֲמַר לָהֶם רַבִּי מֵאִיר, קָמָן אִינוּ מִיבָם, כִּיּוֹן שְׁחוֹשְׁשִׁים שְׁמָא כִּשְׁיִגְדֵל הַקֵּטָן יִמְצָא שְׁהוּא כְּרִיס וְאִינוּ רֹאִי הַלּוּלִיד וְלִהְיוֹת זֶרַע לְאָחִיו. וְקָמָנָה אִינָה מִתְיַבֵּמָה, שְׁמָא לְכַשְׁתַּגְדֵּל תִּפְצָא אִילּוּנִית שֶׁאִינָה רֹאִיָה לְלֵדָה, וְסִרְסִים וְאִילּוּנִית אִינָם בְּמִצּוֹת יבּוֹם, וְנִמְצָאוּ פּוֹנְעִים בְּעָרוֹה שֶׁל אִסּוּר אֶשֶׁת אַח שֶׁלֹא בְּמִקּוֹם מִצּוֹת יבּוֹם. וְאִילוּ רַבָּנָן חוֹלְקִים עַל רַבִּי מֵאִיר וְסָבְרִי שִׁישׁ לֹמֵר וְיֵל בְּתֵר רֹבָא דְּקָמָנִים - הֵלֶךְ אַחֵר רֹב הַקֵּטָנִים שְׁבַעֲלוּם, וְרַב קָמָנִים לֹא סָרְסִים יִנְהוּ - אִינָם סִרְסִים, וְרֹאשִׁים לִיבּוֹם. וְכֵן אֲמַרְסִים וְיֵל בְּתֵר - הֵלֶךְ אַחֵר רֹב קָמָנִים, וְרַב קָמָנִים לֹא אִילּוּנִית יִנְהוּ וְהֵן רֹאיוֹת לִיבּוֹם. וְלִכֵּן קֵטָן וְקִטְנָה יִכּוּלִים לִיבָם וְאִינָם חוֹשְׁשִׁים שְׁמָא יִמְצָא סִרְסִים אִו אִילּוּנִית. הָרִי מִבּוֹאֵר שֶׁלְדַעַת חֲכָמִים הוֹלְכִים אַחֵר הָרֹב שֶׁאִינָם סִרְסִים וְאִילּוּנִית, אִף עַל פִּי שְׂרֹב זֶה אִינוּ לִפְנֵינוּ אֲלֹא שֶׁכֵּן הוּא הַטֵּבַע בַּעֲלוּם, וְלִפִּי זֶה אִף בְּנִידוֹן מִשְׁנָתָנוּ לְדַעַת חֲכָמִים יֵשׁ לְלַכֵּת אַחֵר רֹב נָשִׁים מִתְעַבְּרֹת וְיִוּלְדוּת, וְלִהְיוֹת אֶת הַיְבָמָה לְהִינָשֵׂא לְשׁוֹק. וְמוֹזָה שֶׁמִּשְׁנָתָנוּ אֲסוּרָה אֶת הָאִשָּׁה לְהִינָשֵׂא לְשׁוֹק, עַל כִּרְחָק אִינָה בְּשִׁית חֲכָמִים, אֲלֹא מִתּוֹרָתָא - מִחוּר וְבִרְוֹר כְּפִי שֶׁאֲמַרְנוּ בְּתַחֲלִילָה, מְתִנְיָתִין רַבִּי מֵאִיר הִיא הַסּוֹבֵר שִׁישׁ לְחֻשׁוֹשׁ לְמִיעוּט נָשִׁים שְׁמִפְּלוֹת.**

מקשה הגמרא: **בְּמֵאִי אֲוִקְרָתָא - כִּיצַד הַעֲמִידָה אֶת הָרִישָׁא שֶׁל הַמִּשְׁנָה, בְּרַבִּי מֵאִיר הַחוֹשֵׁשׁ לְמִיעוּט, אִם כֵּן אֲמַאי - אֲמַר וּבִאֵר אֶת הַפָּסָא, הָיְתָה לָהּ לְאִשָּׁה שְׁמַת בַּעְלָה בְּלֹא בָנִים חֲמוּתָה בְּמִדְיַת הַיָּם, אִינָה חוֹשְׁשֶׁת שְׁמָא יִלְדָה חֲמוּתָה בֶּן זָכָר וְנִמְצָא שִׁישׁ לְבַעְלָה אַח וְהָרִי הִיא זְקוּקָה לוֹ לִיבּוֹם, אֲלֹא מוֹתֶרֶת לְהִינָשֵׂא לְשׁוֹק. וְאִם אֲבָן מִשְׁנָתָנוּ כְּשִׁית רַבִּי מֵאִיר יִקְשָׁה, אֲמַאי - מִדּוּעַ אִין לְחֻשׁוֹשׁ שְׁחֲמוּתָה יִלְדָה זָכָר, הָרִי יֵשׁ לְהֵלֵךְ אַחֵר רֹב נָשִׁים, וְרוֹב נָשִׁים מְעַצְּבֵרֵת וְיִוּלְדוּת, וְרַב מִיעוּט מְפִילוֹת וְלִדְוִתִּיהֶן, וְאִמְנָם כָּל הַיִּוּלְדוּת וְלִדְוֹת בְּנֵי קִיּוּמָא מְפִילוֹת וְיִלְדוּת וְזָכָרִים וְיִפְחָצָה יִוּלְדוּת נְקֻבָּה, וְיֵשׁ לָנוּ לֹמֵר כְּמוֹן - (תַּצְרַח) מִיעוּטָא נָשִׁים דְּמְפִילוֹת לְמִפְחָצָה שִׁיּוּלְדוּת נְקֻבָּה, וְהוּוּ לִיָּה הוֹכְרִים מִיעוּטָא מִכָּל הוֹלְדוּת, שְׁהָרִי רֹב הַנָּשִׁים אִו מְפִילוֹת אִו יִוּלְדוּת נְקֻבָּה, אִךְ עֲדִיין וְלִיחֻשׁ - הִיָּה לָנוּ לְחֻשׁ לְמִיעוּט שִׁילְדָה חֲמוּתָה זָכָר וְיֵשׁ לָהּ יבּם, כְּדַעַת רַבִּי מֵאִיר, וְלִאֲסוּר עֲלֶיהָ לְהִינָשֵׂא לְשׁוֹק.**

מתרצת הגמרא: **דְּלִמָּא בִּיּוֹן דְּאִיּוּקָה לְשׁוֹק - שְׁמָא כִּיּוֹן שְׁכַבֵּר הִיתָה בְּחֻזְקָה הַיֹּתֵר לְשׁוֹק, שְׁהָרִי בְּשַׁעָה שִׁיָּצָא חֲמוּתָה לְמִדְיַת הַיָּם לֹא הִיָּה יבּם, לֹא תִיּוּשׁ - לִכֵּן לֹא חֹשֶׁשׁ רַבִּי מֵאִיר לְמִיעוּט שִׁיּוּלְדוּת זָכָרִים' נִגַּד חוֹקָה.**

מקשה הגמרא: **אִם כֵּן, גַּם בְּנִידוֹן שֶׁל הָרִישָׁא שֶׁהֵלֶךְ הַבַּעַל עִם הַצָּרָה לְמִדְיַת הַיָּם שֶׁהָרִי הוּא שֶׁלֹא תִתְיַבֵּם שְׁמָא יִלְדָה צָרְתָּה, מִדּוּעַ לֹא תִתְיַבֵּם, הָרִי כִיּוֹן דְּאִיּוּקָה לִיבּוֹם - שְׁכַבֵּר הִיתָה הָאִשָּׁה בְּחֻזְקָה זְקוּקָה לִיבּוֹם בְּשַׁעָה שֶׁהֵלֶךְ בַּעְלָה לְמִדְיַת הַיָּם בְּלֹא בָנִים, תִּיּוּבָם - תִּהְיֶה מוֹתֶרֶת לְהִתְיַבֵּם.**

מתרצת הגמרא: **אֲמַר רַב נַחֲמָן אֲמַר רַבָּה בְּרַ אֲבִיָה, בְּרִישָׁא שֶׁהִלְכּוּ בַּעְלָה וְצָרְתָה לְמִדְיַת הַיָּם, אִם אֲבָן נִוּלַד לוֹ בֶּן בְּמִדְיַת הַיָּם, כֹּאשֶׁר תִּתְיַבֵּם הָאִשָּׁה נִמְצָא דְּפּוֹגַעַת בְּאִסּוּר כְּרַת שֶׁל אֶשֶׁת אַח שֶׁלֹא בְּמִקּוֹם מִצּוּה, וְלִפְיִכֵּךְ מִחֲמַת חוּמַת הַדֵּבֶר הִשְׁשׁוּ שְׁמָא נִתְעַבְּרָה צָרְתָה וְלֹא סִמְכוּ עַל הַחוֹקָה. מֵאֵי שֶׁאִין כֵּן בְּפִסָּא, אֲפִילוּ**

המשך ביאור למסכת יבמות ליום שבת קודש עמ' א

1 אם נולד לבעלה אח [יבם] מחמותה, והיא זקוקה לו ליבום, מכל
2 מקום בנישואיה לשוק אינה חייבת כרת דִּהוּא אִיסוּר לָאו בלבד,
3 לפיכך לֹא חָשְׁשׁוּ שמא נתעברה חמותה, אלא סמכו על החזקה
4 שמותרת לשוק.
5 רבא דוחה ביאור זה: אָמַר רַבָּא, מִכְּדִי [–הרי] הָא דְּאִוְרֵיתָא וְהָא
6 דְּאִוְרֵיתָא – שני איסורים אלו היינו איסור אשת אח ואיסור יבמה

7 לשוק שניהם מן התורה, מֵה לִי אִיסוּר פְּרִית מֵה לִי אִיסוּר לָאו, וכי
8 אין אנו צריכים לחוש לספק איסור לאו כשם שאנו חוששים לספק
9 איסור כרת, ואם כן אף בסיפא שהוא איסור לאו יש לנו להחמיר
10 ולאוסרה להתייבם.
11 רבא מפרש באופן אחר מדוע רבי מאיר סומך על החזקה רק
12 ברישא ולא בסיפא: אֵלָא אָמַר רַבָּא,

יבמות דף קיט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רמא

חששו דלמא איבא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה – שמה יהיו בני
אדם בשעת חליצה, ולא יהיו נוכחים בהכרזה שהיא מותרת
לכהונה, וכאשר יראו אותה נישאת לכהן אמרי – יאמרו אותם בני
אדם קשרו [התירו] חליצה לבקו, ויבואו להתיר חלוצה לכהונה,
ולכן גזרו רבנן שלא תחלוץ.
הגמרא מקשה על ביאורם של אבבי ורבי חנינא: תנן במשנה לעיל
(קיד), האשה שהלכה עם בעלה למדינת הים ולא היו להם בנים,
והרי היא עומדת בחזקת זקוקה ליבום, ובאה ואמרה ניתן לי בן
במדינת הים, והוסיפה ואמרה שתחילה מת בני ואחר כך מת בעלי
וזקוקה אני ליבום, הרי היא נאמנת להתיר עצמה להתייבם. אבל
אם אמרה מת בעלי ואחר כך מת בני ופטורה אני מיבום, אינה
נאמנת להוציא עצמה מחזקת זקוקה ליבום, ואסורה להינשא
לשוק. ומכל מקום חוששין לדבריה שמהאמת הוא שמת בנה אחר
מיתת בעלה, ופטורה מיבום, ולכן חולצת ולא מתייבמת. ומעתה
קשה, איך התירו לה לחלוץ, וליחוש דלמא אתו עדים ואמרי
בדבריה – נחשוש אף כאן שמה יבואו עדים ויעידו כדבריה
שתחילה מת בעלה ואחר כך מת בנה, ואינה זקוקה לחליצה,
ונמצא אתה מצריכה ברוז להתירה לבחונה, וכיצד יתכן שמתירים
לה לחלוץ לפני שידעו בודאות שהיא אכן זקוקה לחלוץ.
מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, משנה זו עוסקת באשה שהיתה
גרושה מאיש אחר קודם שנשאת לזה שמת, ומשום כך היא כבר
פטולה לכהונה אף בלא החליצה, ואין חשש שתצטרך כרוז
להתירה לכהונה.
תירוצו נוסף: רב תימי בריה דרב הונא אמר, משנה זו עוסקת באופן
שאמרה אני והוא נחבאנו במערה, כלומר, אני ובני ובעלי נחבאנו
במערה ושם מתו, ולא היה איש איתנו, ולכן אין חשש שיבואו
עדים להעיד כדבריה, ונמצא שלא יתברר לעולם שהחליצה
היתה שלא לצורך ושצריכה כרוז לכהונה.

משנה

שנינו במשנה לעיל (קד) שישנם חמש נשים שאינן נאמנות להעיד
לאשה שמת בעלה, כיון שעלולות להעיד שקר מחמת שנאתן
לאשה זו, וכמו כן אינן נאמנות להעיד לה שמת אחי בעלה [והיבן]
כדי לפטור מיבום. משנתנו דנה בכמה אופני עדות של אחת
מחמש נשים אלו [יבמה] היינו אשת אחי בעלה. אופן ראשון: שתי
יבמות – שתי נשים הנשואות לשני אחים ואין להם בנים, זו – אחת
מהנשים ואמרת מת בעלי והתירוני להינשא וגם זו – השנייה ואמרת
מת בעלי והתירוני להינשא, הרי זו אסורה להינשא לשוק מפני
בעלה של זו היינו היבם שלה, וגם זו אסורה מפני בעלה של זו
שהוא היבם שלה, כלומר אף שכל אחת מהן מעידה ונאמנת שמת
בעלה, מכל מקום כלפי חברתה אינה נאמנת לומר שמת לפטורה
מן היבום, שאין יבמה מעידה לחברתה, ולענין זה חוששים ששני
הבעלים [היבמים] חיים וכל אחת מהנשים זקוקה ליבם ואסורה
לשוק.
אופן שני באותן שתי יבמות המעידות שמתו בעליהן: לזו יש גם
עדים שמת בעלה ולזו אין עדים שבעלה מת, את שיש לה עדים
כדבריה שמת בעלה אסורה להינשא לשוק, כיון שצריכה לחוש
שמה יבמה חי, ואת שאין לה עדים המסייעים לדבריה שמת בעלה
מוותרת להינשא לשוק, שהרי לחברתה יש עדים שמת בעלה
[והיבם], ונמצא שאינה זקוקה ליבום.
אופן שלישי בשתי יבמות המעידות על מות בעליהן שאין עדים
לאף אחת מהן: אם לזו יש בנים מבעלה, ולזו אין בנים מבעלה, את
שיש לה בנים מותרת להינשא לשוק, שאף אם היבם חי אינה
זקוקה לו משום שיש לו בנים, ואת האשה האחרת שאין לה בנים,
אסורה להינשא לשוק.
אופן רביעי בשתי יבמות המעידות על מות בעליהן שאין עדים
לאף אחת מהן, ואין להם בנים, ויש לבעלים שני אחים: נתייבמו
לשני האחים הנותרים ואחר כך מתו היתומים גם הם בלי בנים,

לעולם אכן משנתנו כרבי מאיר החושש למיעוט, ולא קשה, משום
שברישא שהלכו בעלה וצרתה למדינת הים ודנים אם חוששין
שנולד לצרה ולד שיפטור אותה מיבום, מצד אחד יש ללכת אחר
חזקה שהאשה זקוקה ליבום, כיון שבשעה שהלך בעלה למדינת
הים היה בלא בנים, ומצד שני רובא לשוק – יש ללכת אחר רוב
נשים מתעברות ויולדות המורה שצרתה ילדה במדינת הים,
ונפטרה היא מזיקת היבום ומותרת להינשא לשוק, והרי חזקה לא
עדיף כי רובא – חזקה אינה חשובה כרוב אלא גרועה ממנו, ואייתי
מיעוטא דמפילות סמוך לחזקה – וכאשר תביא את מיעוט הנשים
המפילות המלמד שהיא זקוקה ליבום, ותצטרפה לחזקה שאין לו
בנים והיא זקוקה ליבום, שניהם יחד שקולים כאותו הרוב, והנה
ליה פלגא ופלגא – ונמצא שהדבר נידון כמחצה על מחצה, שכן
יש כאן רוב להתירה לשוק ולאסורה ביבום, וכנגדו מיעוט וחזקה
לאסורה לשוק ולחייבה ביבום, ולכן לא תנשא ולא תתייבם עד
שתדע בבירור אם ילדה צרתה או לא, שמה נפקה זיקת היבום.
אולם ברישא שהנידון הוא אם חמותה שיצאה למדינת הים ילדה
בן [זכר] ויבם, יש כאן גם חזקה שאין לה יבם ומותרת להינשא
לשוק, שהרי בזמן שיצאה חמותה למדינת הים לא היה לה יבם,
ורובא – וגם רוב המלמד שהיא מותרת להינשא לשוק, שהרי
אפילו אם נתעברה חמותה שם הרי רוב ולדות אינם זכרים בני
קיימא [כמבואר לעיל שמחצה נקבות ומיעוט נפלים], והצד
לאסורה לשוק הוא רק אם חמותה ילדה זכר, וכיון שנגד צד זה
יש גם רוב וגם חזקה, הרי ליה זכרים מיעוטא דמיעוטא – החשש
שמה ילדה זכר נחשב מיעוט של מיעוט, ולמיעוטא דמיעוטא לא
חייש רבי מאיר. לפיכך בסיפא של המשנה מתירין את האשה
להינשא לשוק.

שנינו במשנה: האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים, ומת
בעלה, לא תנשא ולא תתייבם וכו' עד שתדע שמה מעוברת היא
צרתה. שואלת הגמרא: ולעולם – וכי לעולם תהיה אסורה
להינשא לשוק, מדוע אינה חולצת ומותרת לשוק ממה נפשך,
שהרי אם ילדה צרתה הרי היא מותרת גם בלא החליצה, ואם לא
ילדה תהא מותרת מחמת החליצה.

משיבה הגמרא: אמר ר' עירי, אכן אינה אסורה להינשא לעולם,
אלא לצורך עצמה צריכה להמתין שלשה חדשים ממיתת בעלה,
שכן הוא הדין בכל אשה שמת בעלה שצריכה להמתין מלהינשא
עד שיעברו שלשה חדשים ממיתת בעלה, שבכך יהא ניכר אם
נתעברה מבעלה קודם שמת, ועוד צריכה להמשיך ולהמתין
לחברתה היינו צרתה עד תשעה חדשים ממיתתה, שמה נתעברה
צרתה במדינת הים, והעובר אינו פטור מיבום ומתירה להינשא
עד שיוולד, וכן החליצה אינה פטורה כשיש עובר, ולאחר מכן
חולצת ומותרת להינשא לשוק ממה נפשך, שכן אם צרתה היתה
מעוברת, העובר כבר נולד ופטורה, ואם צרתה לא היתה מעוברת
או שהפילה, חליצתה זו הועילה.
דעה החולקת: רבי חנינא אמר, לצורך עצמה לידע אם מעוברת
היא מבעלה הראשון, צריכה להמתין שלשה חדשים, וכדברי
זעירי, אך לחברתה – מחמת הספק שמה נתעברה צרתה, אסורה
להתייבם או להינשא לעולם עד שתדע ותברר אם ילדה צרתה או
לא.

תמדה הגמרא על דעת רבי חנינא: ותתלוץ לאחר תשעה חדשים
ותהיה מותרת להינשא לשוק ממה נפשך. משיבה הגמרא: אפי' בר
אבין ורבי חנינא בר אבין אמרי תרויהו ו-אמרו שניהם, הטעם
שאסרו חכמים לחלוץ אפילו לאחר תשעה חודשים, גזירה שמה
יהא לצרתה ולד בן קיימא, ויתברר שחליצתה היתה שלא לצורך,
ונמצא אתה מצריכה ברוז לבחונה – הכרות בית דין שאינה
'חלוצה' ומותרת להינשא לכהן, ולכן גזרו שלא תחלוץ עד שתדע
בודאות שאין לבעלה בן והיא זקוקה לחליצה.

שואלת הגמרא: ולצריכה – ותהא צריכה כרוז ומה בכך, ומדוע
אסורה לחלוץ משום חשש שתצטרך הכרזה. משיבה הגמרא:

1 אִסּוּרוֹת שְׁתִּיהֶן לְהִנָּשֵׂא לְשׁוֹק, שְׁכָל אַחַת צְרִיכָה לַחֲשׁוֹשׁ שְׁמָא
2 בַּעֲלָה הַקּוֹדֵם שֶׁל חֲבֵרְתָּהּ חַי וְזָקוּקָה לְהִתְיַבֵּם לוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר
3 אָמַר, הוֹאִיל וְכִבְר הוֹתֵרוֹ אוֹתָן נָשִׁים עַל פִּי עֵדוּתָן לְהִנָּשֵׂא לְיִבְמִין
4 בַּחֲזָקָה שֶׁבַע־לִיהֶן הָרָאוּשׁוֹנִים מֵתוֹ, הוֹתֵרוֹ עֵתָה עַל פִּי אוֹתָהּ עֵדוּת
5 לְהִנָּשֵׂא לְכָל אָדָם, וְאִין לָנוּ לַחֲשׁוֹשׁ שֶׁהַבַּעֲלִים הָרָאוּשׁוֹנִים עֵדִין
6 חַיִּים.

גמרא

7
8 הגמרא מביאה ברייתא שדנה במקרה נוסף: הָנָא בְּבֵרִיתָא, שְׁתֵּי
9 יבמות שהעידו שמתו בעליהן, לָזוּ יֵשׁ עֲדִים שֶׁמֶת בַּעֲלָהּ וַיֵּשׁ לָהּ
10 בָּנִים מִבַּעֲלָהּ הַמֵּת, וְלָזוּ אֵין לָהּ עֲדִים שִׁיעִידוּ כַּדְּבָרִיָּה שֶׁמֶת, וְלֹא
11 בָּנִים מִבַּעֲלָהּ, שְׁתֵּיהֶן מוֹתֵרוֹת לְהִנָּשֵׂא לְשׁוֹק, שֶׁשְׁתִּיהֶן אֵינָם
12 זָקוּקוֹת לִיבּוֹם, הָרָאוּשׁוֹנָה מִכִּין שִׁישׁ לָהּ בָּנִים מִבַּעֲלָהּ אֵינָה זָקוּקָה
13 לִיבּוֹם אֲפִילוּ אִם הֵיבָם חַי. וְהַשְּׁנִיָּה פְטוּרָה מִיבּוֹם מִשּׁוּם שְׁעֵדִי
14 חֲבֵרְתָּהּ הֵעִידוּ שֶׁמֶת הֵיבָם.
15 שְׁנֵינוּ בְּסִיפָא שֶׁל הַמִּשְׁנָה: נִתְיַבְּמוּ הַנָּשִׁים לְאַחִים הַנּוֹתָרִים וְיָמָתוּ גַם

16 הַיִּבְמִין בְּלֹא בָנִים, הֲרִי שְׁתִּיהֶן אִסּוּרִין לְהִנָּשֵׂא לְשׁוֹק. רַבִּי אֶלְעָזָר
17 אָמַר, הוֹאִיל וְהוֹתֵרוֹ אוֹתָן נָשִׁים לְהִנָּשֵׂא לְיִבְמִין הוֹתֵרוֹ לְכָל אָדָם
18 לְאַחַר מִיתַת הַיִּבְמִים. וְאִין צְרִיכּוֹת לַחֲשׁוֹשׁ שֶׁבַע־לִיהֶן הָרָאוּשׁוֹנִים
19 חַיִּים.
20 הַגְּמָרָא דְנָה בַּמַּחֲלוּקָתָא זוֹ: בְּעֵי רַבָּא, מָאִי מַעְמָא דְרַבִּי אֶלְעָזָר הַמַּתִּיר
21 לְשְׁתֵּי הַנָּשִׁים לְהִנָּשֵׂא לְשׁוֹק, הָאֵם מִשּׁוּם דְּקָסְכָּר צָרָה מְעִידָה
22 וְנִאֲמַנְתָּ לְהַתִּיר אֶת חֲבֵרְתָּהּ וְאִין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמִּשְׁקֵרָתָּ בַּעֲדוּתָהּ מִשּׁוּם
23 שְׁרוּצָה לְקַלְקֹל לְחֲבֵרְתָּהּ. אוּ דִלְמָא – שְׁמָא טַעְמוֹ מִשּׁוּם דִּהִיא לֹא
24 מְקַלְקְלָא נַפְשָׁה – שֶׁהֵיבְמָה לֹא תִקְלָקֵל עֲצָמָהּ אֲפִילוּ בַּמָּקוֹם
25 שְׁרוּצָה לְהַזִּיק אֶת חֲבֵרְתָּהּ בַּעֲדוּתָהּ. וְלִכְךָ בְּאוֹפֶן הָאַחֲרוֹן שֶׁל
26 הַמִּשְׁנָה שֶׁאֵנָּה רּוֹאִים שֶׁנִּתְיַבְּמָה עַל פִּי עֵדוּתָהּ שֶׁמֶת בַּעֲלָהּ וְלֹא
27 חֲשָׂה שֶׁתִּקְלָקֵל בִּכְךָ [לִיאֲסֹר לְבַעֲלָהּ], אֵין לָנוּ לַחוֹשׁ שֶׁעֵדוּתָהּ
28 שְׁקֵרָה וְכוּונָתָה בַּעֲדוּתָּהּ זֶה לְקַלְקֹל אֶת חֲבֵרְתָּהּ, וְנִאֲמַנְתָּ אֶף לְגַבִּי
29 חֲבֵרְתָּהּ.
30 מִבְּרֵרֵת הַגְּמָרָא: לְמָאִי נַפְקָא מִינָּה – מַה הַהֲבָדֵל לְהַלְכָהּ בֵּין שְׁנֵי
31 הַטַּעְמִים.